

Delredovisning av Forum för levande historias uppdrag Ku2015/319/KA, inom ramarna för regeringens *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*

Diarienummer: 2015/36

Dokumentnamn: Delredovisning av uppdrag Ku2015/319/KA

Datum: 2018-02-28

Handläggare: Helena Barrett

Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Kontaktperson för arbetet	3
3. Syfte.....	3
4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet.....	3
5. Organisering och styrning	4
6. Kompetensförsörjning	4
7. Målgrupp/er	5
8. Aktiviteter och måluppfyllelse	5
9. Lärande och bonuseffekter	12
10. Samverkan	14
11. Hållbarhet	14
12. Bilagor	14

1. Sammanfattning

Forum för levande historia har under 2015 - 2017 genomfört en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag. Målgruppen för uppdraget har huvudsakligen varit personal i skolan, men även elever har nåtts direkt och material med ett bredare allmänintresse finns att ta del av på myndighetens webbplats. Sedan den förra delrapporteringen i mars 2017 har ett flertal aktiviteter genomförts. Tillsammans med Skolverket och andra organisationer har Forum för levande historia slutfört den konferensserie som genomfördes våren 2017 för personal i skolan runt om i landet på temat "Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan". Totalt deltog närmare 1300 personer från förskolan till gymnasiet. Myndigheterna har gemensamt också erbjudit kurser på samma tema vid lärosäten på flera orter från norr till söder under vårtermin och hösttermin 2017. Målet med kursen är att kursdeltagarna utvecklar kunskaper i att bedriva och utveckla ett långsiktigt systematiskt och lokalt förankrat arbete. Under 2017 har totalt närmare 900 deltagare antagits. Hösten 2017 lanserades ett digitalt klassrumsmaterial om källkritik, historiebruk och rasism för åk 7 - 9 och gymnasiet.

2. Kontaktperson för arbetet

Namn, titel: *Caroline Källner, Avdelningschef Uppdrag och forskningssamordning*

Telefonnummer: 08- 723 87 52

E-postadress: *caroline.kallner@levandehistoria.se*

3. Syfte

Regeringen gav 2015 uppdraget till Forum för levande historia att genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag¹. Syftet med satsningen är att "bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla människors lika värde och rättigheter och till att främja demokratin." Vidare framgår i uppdraget att "I ett samhälle där varje individ känner trygghet, delaktighet och har makten att påverka sitt eget liv, är sannolikheten större att det utvecklas ömsesidig respekt människor emellan och en känsla av gemenskap som kan motverka våld, antidemokratiska handlingar, polarisering och rasism."

4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet

I Forum för levande historias instruktion att myndigheten ska vara ett nationellt forum, som med utgångspunkt i Förintelsen, främjar arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter.

¹ Regeringsuppdrag Ku2015/319/KA

Myndigheten har till särskilda uppgifter att informera om Förintelsen och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten samt sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. I sitt arbete bedriver myndigheten utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och fortbildning. Det nationella uppdraget bedrivs bland annat genom samarbete med flera lokala, regionala och nationella aktörer.

Forum för levande historia har, mot bakgrund av sitt uppdrag, flera års erfarenhet av att informera och utbilda om olika former av intoleranta fenomen, t.ex. antisemitism, antiziganism och homofobi. Detta arbete har emellertid tagit sin utgångspunkt i vissa från början fastslagna historiska fenomen, t.ex. Förintelsen eller kommunistiska regimers brott mot mänskligheten, och/eller vissa specifika uttryck för intolerans och främlingsfientlighet såsom antisemitism, antiziganism eller homo/transfobi. Däremot hade myndigheten begränsade erfarenheter av att arbeta med rasism på en övergripande nivå när det aktuella regeringsuppdraget kom till Forum för levande historia. Likaså hade myndigheten begränsad erfarenhet av att arbeta med en del specifika fenomen som rimligen kan betraktas som uttryck för rasism, t.ex. afrofobi och islamofobi. Därför inleddes en systematisk kunskapsinhämtning i den inledande fasen av regeringsuppdraget, som gavs till myndigheten 2015.

5. Organisering och styrning

Uppdraget har även under 2017 genomförts i projektform utifrån att det var ett tidsbegränsat uppdrag. Projektgruppen har bestått av kompetenser från flera avdelningar och har hållits samman av en samordnande projektledare. Projektet bytte samordnande projektledare under senare delen av perioden p.g.a att den första projektledaren avslutade sin anställning vid myndigheten. Projektet har under större delen av perioden haft en styrgrupp med avdelningschefer från flera avdelningar. Regeringsuppdraget har haft hög prioritet inom Forum för levande historia. Vid ett antal personalmöten har medarbetare fått löpande information om vad som händer inom projektet. Det har också anordnats seminarier för att bidra till det interna lärandet av att genomföra uppdraget, t.ex. om kurserna för personal i skolan som genomförts som uppdragsutbildningar vid lärosäten.

6. Kompetensförsörjning

Vid myndigheten finns sedan tidigare kompetens inom områden som kan anses höra till området rasism och intolerans, liksom erfarenhet av att utforma utbildningsinsatser för lärare m.fl. För att nå den nivå av expertkunskap som behövs i olika delar av uppdraget har myndigheten anlitat forskare. Samarbete med lärosäten och uppdrag till forskare har också varit ett led i att säkerställa den vetenskapliga grunden i arbetet. Det har varit aktuellt i flera av uppdragets aktiviteter (se avsnitt 8- *Aktiviteter*).

7. Målgrupp/er

Målsättningen för regeringsuppdraget är att ”nä ut till alla Sveriges elever i grundskolan och i gymnasieskolan”. För att lyckas med det har Forum för levande historia valt att i stora delar arbeta med insatser för personal i skolan och eftersträva en geografisk spridning i arbetet. Myndigheten har mångårig erfarenhet av att arbeta framgångsrikt med lärare som målgrupp för utbildningsinsatser. I genomförandet av det aktuella regeringsuppdraget har även andra personalgrupper inom skolans område varit målgrupp för vissa av insatserna, utifrån att skolans demokratifrämjande uppdrag och arbetet mot rasism och främlingsfientlighet vilar på alla anställda inom skolans verksamhet.

8. Aktiviteter och måluppfyllelse

Vid uppstart av regeringsuppdraget 2015, definierades följande övergripande mål för projektet. Utbildningsinsatsen ska bidra till:

1. lärares, skollednings och övrig skolpersonals fördjupade kunskaper om fenomenens begreppsdefinitioner, inbördes relationer, förklaringsmodeller och uttryck etc.
2. lärares, skollednings och övrig skolpersonals ökade förmåga att utveckla lokalt anpassade metoder och modeller.
3. elevers ökade kunskaper om punkt 1.
4. elevers möjligheter att utveckla förmågor och färdigheter i källkritik och självständigt kritiskt tänkande.

Sammantaget gör Forum för levande historia bedömningen att myndigheten genom sina olika aktiviteter har nått en god måluppfyllelse för projektet som helhet. I följande avsnitt beskrivs de olika aktiviteter som har genomförts inom ramen för regeringsuppdraget under 2017. Här framgår även aktiviteternas uppföljning och utvärdering som tillsammans bidrar till projektets övergripande målsättning.

Regionala konferenser 2017

Forum för levande historia har tillsammans med Skolverket genomfört regionala konferenser för personal i skolan. Den första konferensturnén genomfördes hösten 2015 i fem regioner: Helsingborg, Luleå, Sundsvall, Karlstad och Örebro. Våren 2017 genomfördes en liknande turné på fem andra orter: Hässleholm, Skövde, Stockholm, Borlänge och Umeå.

Konferenserna syftade till att stärka förskolans och skolans arbete mot främlingsfientlighet och rasism. Eftersom det är ett ansvar för hela förskolan och skolan, var målgruppen personal inom förskolan samt grund- och gymnasieskolan.

Konferenserna var upplagda med gemensamma föreläsningar under förmiddagen och valbara seminarier under eftermiddagen. Föreläsare och seminarieledare hade en jämn fördelning mellan kvinnor och män. Utgångspunkten för förmiddagen var att ge den röda tråden *varför* förskola och skola ska arbeta med detta, *vad* rasism är och hur kan det komma till uttryck i verksamheten, samt *hur* förskola och skola kan motverka detta.

Under eftermiddagen erbjöds följande valbara seminarier:

1. Medie- och informationskunnighet (MIK). *Statens medieråd*
2. Att undervisa om kontroversiella frågor. *Skolverket*
3. Att skola tolerans – en undervisningskonst. *Elisabet Langmann*, lektor och forskare i pedagogik, Södertörns högskola
4. Dilemman och situationer som utmanar i klassrummet. *Jan Jämte & Emma Arneback*, Örebro universitet
5. Kritiskt tänkande, källkritik och historiebruk. *Forum för levande historia*

Antirasistiska organisationer² från civila samhället bjöds in för att medverka vid konferenserna. Organisationerna fanns samlade vid ett torg, för att erbjuda material och stöd för skolan och samtala med skolans personal i pauserna.

Vilka var där?

Målgruppen för konferensen var personal inom förskolan, samt grund- och gymnasieskolan. Konferensen syftade till en ”hela - skolan-ansats” och flera personalkategorier deltog. Konferenserna blev redan under hösten 2016 fullbokade, med totalt närmare 1 300 deltagare.

Bland deltagarna var den största gruppen lärare på grund- och gymnasieskolan, vilka utgjorde närmare 67 procent av deltagarna. Elevhälsan är den enskilt näst största gruppen med ca 13 procent av det totala antalet deltagare. Fördelningen av funktioner varierade på olika orter, enligt nedan tabell.

² Exempel på organisationer som medverkade: Raoul Wallenberg Academy, Svenska kommittén mot antisemitism, Teskedsorden, Amnesty, Röda Korset, PeaceWorks, Fryshuset/Tillsammans för Sverige, Rättighetscentrum Västerbotten och Dalarna, Antidiskrimineringsbyrån Helsingborg, Malmö mot Diskriminering

Tabell 2: Orter, datum, antal deltagare och yrkesområde inom skolan:

Plats & Datum	Antal deltagare	Elevhälso-personal	Lärare	Rektor	Fritids-pedagog	Övrig personal
Hässleholm 24 jan 2017	255	41	166	9	4	35
Skövde 31 jan 2017	296	35	202	20	1	38
Stockholm 15 mars 2017	237	9	182	11	1	34
Borlänge 21 mars 2017	254	40	145	22	5	42
Umeå 29 mars 2017	257	42	169	21	0	25
Total	1299	167	864	83	11	174

Vad tyckte deltagarna?

En enkätutvärdering gjordes och hade god respons, med en svarsfrekvens på mellan 60 - 80 procent på varje ort. De svarande tycks överlag nöjda med konferensdagen. Vid en sammanräkning av de som tycker att påståendena ”Stämmer mycket bra” och ”Stämmer ganska bra”, framgår att 90 procent anser att konferensen motsvarade deras förväntningar. På ett liknande sätt är det 91 procent som bedömer att konferensen hade ett relevant innehåll. Framförallt är det positivt att närmare 88 procent av de svarande anser att lärdomarna från dagen är tillämpbara i den egna yrkesrollen. Vid en genomgång av hur resultaten ser ut på respektive ort, skiljer sig ovan aggregerade resultat inte nämnvärt åt mellan orterna.

Bland de som svarade på utvärderingsenkäten var den största andelen kvinnor, ca 72 procent. Ungefär 26 procent var män och övriga ca 2 procent identifierar sig som varken kvinna eller man. Även om det som helhet finns en tydlig majoritet av kvinnor i sammansättningen av de svarande, finns det inte några stora differenser mellan könen i nöjdhet med konferenserna.

Värt att notera är att drygt 80 procent anser att det på den egna skolan finns behov av ökad fortbildning. När det kommer till den egna individuella kompetensen på området, önskar ca 74 procent ytterligare fortbildning i dessa frågor.

I de öppna kommentarerna framkommer återkommande att deltagarna är nöjda med helheten på arrangemanget och uppskattar upplägget. Överlag tycks de seminarier som haft en tydlig praktisk karaktär med fokus på tillämpning i klassrummet vara mer uppskattade än seminarier med mer teoretisk karaktär.

Flera synpunkter tydliggör att det är svårt att möta alladeltagares behov och nivå på förkunskaper i en endagskonferens av den här typen. Även blandningen av skolformer och funktioner hos målgruppen blir synlig i hur upplevelsen skiljer sig åt.

Ett önskemål som återkommer i de öppna kommentarerna är fortbildning om rasism och motsättningar mellan olika grupper med utländsk bakgrund. Skolans personal upplever på vissa håll behov av mer kunskap om detta och hur det kan hanteras.

Medial uppmärksamhet

Det gjordes ett flertal inslag i lokalradio och lokalpress, där Forum för levande historia och Skolverket medverkade tillsammans som gemensamma arrangörer av konferenserna.

Kurser 2017

Forum för levande historia har i samarbete med Skolverket erbjudit två omgångar av kursen ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan” vid olika lärosäten runt om i landet³ under 2017. Kursen syftar till att stärka förskolans och skolans arbete att motverka och bemöta olika former av främlingsfientlighet och rasism. Utgångspunkten är skolväsendets demokratifrämjande uppdrag och läroplanernas skrivning om att främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Kursen har därmed en ”hela skolan-ansats” som präglar dess utformning. Kursen riktar sig till lärare i grundskola och gymnasieskola, fritidspersonal i skola och fritidshem, förskollärare, förskolechefer, rektorer, skolhuvudmän, personal i elevhälsa och vägledning/SYV. Målet är att kursdeltagarna utvecklar kunskaper i att bedriva och utveckla ett långsiktigt, systematiskt och lokalt förankrat arbete, genom effekter både på individ- och verksamhetsnivå.

Forum för levande historia och Skolverket som beställare av uppdragsutbildningen Kursen är utformad som en uppdragsutbildning. Skolverket och Forum för levande historia har haft ett delat ansvar som beställare av insatsen, vilket har reglerats i en överenskommelse mellan myndigheterna. Forum för levande historia och Skolverket har styrt kursen genom en ramkursplan, som myndigheterna tog fram i en process tillsammans med ett antal lärosäten under 2015 (Se bilaga 1). Utifrån ramkursplanen har lärosätena utformat lokala kursplaner. Forum för levande historia och Skolverket har genomfört en extern utvärdering av varje kursomgång.

Forum för levande historia och Skolverket har innan kursstart och mellan varje kursomgång genomfört gemensamma obligatoriska möten med de lärosätena som erbjuder kursen. Syftet

³ De lärosäten som har erbjudit kursen vår- och/eller höstterminen 2017 är: Högskolan i Dalarna, Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Linköpings universitet campus Norrköping, Luleå tekniska universitet, Malmö högskola, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet, Örebro universitet,

med träffarna har bland annat varit att utbyta erfarenheter av att ge kursen. Forum för levande historia och Skolverket har, som beställare av kursen, också presenterat och lyft fram delar av vad utvärderingsrapporten på aggregerad nivå visar, vad som fungerar och var utvecklingsbehov finns samt fört samtal utifrån valda områden i utvärderingsresultaten. För att ytterligare stötta det gemensamma lärandet inom gruppen av lärosäten har myndigheterna möjliggjort utbyte av lärosätenas egna kursplaner och upplägg av kursen mellan varandra. Lärosätena har också fått del av det egna lärosätets rådata i utvärderingen, som bidrag till den egna analysen och utvecklingen. Det framgår av lärosätenas beskrivningar av att ge kursen och även i utvärderingsresultaten från deltagarna olika terminer, att resultaten generellt stärks över tid.

Kursens innehåll och upplägg

Kursen består innehållsmässigt av huvudsakligen tre block:

- perspektiv på främlingsfientlighet, rasism och mångfald,
- förskolans och skolans uppdrag samt
- redskap för pedagogisk praktik.

Enligt ramkursplanen ska kursen innehålla fyra campusförlagda heldagsträffar fördelade över en termin. Campusträffarna inkluderar föreläsningar, seminarier och övningar. Däremellan ska kursdeltagarna bedriva självstudier i form av webbföreläsningar, litteraturstudier och kursuppgifter. En podcastserie med forskare samt två webbföreläsningar har också funnits tillgängliga för kursdeltagarna.

Eftersom kursen syftar till att skapa effekter både på individ- och verksamhetsnivå, är det en skolledare som ska anmäla deltagare från förskolan/skolan, och minst tre deltagare från samma verksamhet för kollegialt stöd i det kommande förändringsarbetet. Deltagarna genomför bland annat en kartläggning av den egna verksamhetens praktik och behov som en del av kursen. Kartläggningen ska deltagarna sedan införliva i den egna skolans befintliga likabehandlingsarbete och plan mot kränkande behandling, för fortsatta aktiva insatser med att motverka främlingsfientlighet och rasism. Syftet är att skapa långsiktighet i kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Utvärdering 2017

Totalt har 892 personer antagits till kursen under 2017. Bland deltagarna tycks en den största andelen vara kvinnor. Av dem som besvarat enkäten höstterminen 2017 har 75 procent uppgett att de är kvinnor, och 24 procent att de är män, och en handfull deltagare har avstått från att besvara frågan. Enkätresultaten har analyserats utifrån ett genusperspektiv för att identifiera eventuella skillnader i deltagarnas svar beroende på vilket kön de angett i enkäten. Det går dock inte att urskilja några tydliga skillnader i hur kvinnor respektive män svarat på enkäten, kvinnor

och män har överlag uppgett liknande svar.⁴ I utvärderingen av höstterminen 2017 framgår att 86 procent av deltagarna att innehållet var relevant sett till verksamhetens behov och 75 procent ansåg att de hade fått praktiska tips för att motverka rasism. Undervisningens kvalitet på plats har överlag bedömts vara hög men har under varierat mellan olika lärosäten.

Det samlade bidraget till utveckling av på verksamhetsnivå tycks vara begränsat till i huvudsak likabehandlingsarbetet. I utvärderingen av hösten 2017 framkommer att flera skolor har utvecklat sina planverktyg, i flera avseenden. Vissa har tydliggjort värdegrunden som planen vilar på, andra har lagt till frågor om kränkande behandling, rasism och bemötande i skolornas trygghets- och trivselsuppföljningar. Ytterligare andra har sett över dokumentet i syfte att göra det praktiskt användbart. Skolor och förskolor har också justerat dokumentet från att vara ett beskrivande dokument där skolans värdegrund presenteras, till att fungera som en handlingsplan som tydligt anger vilka steg som ska genomföras och av vem i de fall skolan behöver vidta åtgärder.⁵

Digitalt klassrumsmaterial

Myndigheten har producerat ett interaktivt webbaserat klassrumsmaterial, ”Källkritik, historiebruk och rasism”, som riktar sig till elever inom årskurs 7-9 och gymnasiet. Klassrumsmaterialet syftar till att utveckla elevernas kritiska tänkande genom övningar i källkritik och historiebruk. Materialet som eleverna ska arbeta med består av originalkällor om händelser i Sveriges historia som har koppling till afrofofi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer.

Genom materialet får eleverna ställa frågor, analysera, reflektera och därmed utveckla sitt kritiska tänkande. Materialet ska även bidra till att elever ökar sina kunskaper om rasism och intolerans i historien och i dag. Eleverna får övning i att se samband mellan dåtid-nutid-framtid. Det är viktigt att kunna se hur andra har rekonstruerat historien och att även jag själv gör det. På så sätt vill myndigheten stärka elevernas kunskap och förståelse för hur vi själva och samhället är en produkt av historien och hur den har använts, och att detta påverkar hur vi ser på framtiden. Att se detta samband och öva sitt kritiska tänkande är viktigt för att individen ska kunna hantera information, åsikter och värderingar av olika slag som finns i en demokrati.

Ett viktigt skäl till att Forum för levande historia valde att ta fram klassrumsmaterialet, var Skolinspektionens granskning 2015 av historieundervisningen i årskurs 7- 9. Granskningen

⁴ Slutrapport, Utvärdering av kursen ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskola och skola”, Ramböll Management AB, februari 2018.

⁵ Slutrapport, Utvärdering av kursen ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskola och skola”, Ramböll Management AB, februari 2018

visade att eleverna inte får tillräckliga möjligheter att reflektera över sin egen roll i historien och hur historia kan användas i exempelvis politiska syften.⁶

Materialet finns tillgängligt via myndighetens webbplats och kan användas av lärare och elever direkt i undervisningen.

Händelser från Sveriges historia i klassrumsmaterialet:

- *Bollhusmötet år 1939* - Studenter i Uppsala diskuterar flyktingpolitik, och frågan om 10 judiska läkare ska få komma till Sverige.
- *S:t Barthélemy 1830* - Bråk utbryter i den svenska kolonin. Några ”fria färgade” får inte komma in på en restaurang p.g.a att de inte är ”vita”. Händelsen belyser Sverige som kolonialmakt samt den ojämlika synen på människor utifrån hudfärg.
- *Nomadskolan 1918* - Svenska statens inrättande av nomadskolan. En skola för samiska barn. Källorna belyser nomadskolan ur olika perspektiv.
- *Moskébygget i Stockholm 1993* - Det gamla elverket på Södermalm i Stockholm ska byggas om till moské. Stadsbyggnadskontoret får in en mängd skrivelser för och emot moskébygget.
- *Lägerskolan 1943* - I Lilla Sköndal startar en speciell skola för romska barn, en lägerskola. Källorna belyser den svenska statens syn på romer.

Ett tiotal forskare har på olika sätt varit behjälpliga i att ge förslag på händelser, göra ett första urval bland källorna, formulera källkritiska och källtolkande uppgifter samt granska och formulera texter om den historiska kontexten. För att säkerställa användbarheten för målgruppen fick 23 lärare och deras 627 elever agera testklasser under hela framtagningsprocessen, vad gäller källmaterialet, uppgifterna och de digitala funktionerna.

Tidig utvärdering

En tidig utvärdering av klassrumsmaterialet har genomförts, december 2017 - januari 2018 (Se bilaga 2). Den visar att klassrumsmaterialet bedöms ha en tydlig koppling till läroplanen och en mycket hög relevans för SO, historia och samhällskunskap. Materialet upplevs också bidra till att konkretisera *hur* man kan arbeta med frågorna i undervisningen.

Lärarna uppskattar att materialet är digitalt, lättillgängligt och flexibelt samt att det finns en variation i materialet. En lärare beskriver att materialet i stor utsträckning möjliggör för elever att använda ”alla sinnen”. Materialet bidrar att lärare kan variera sin undervisning på ett sätt som i större utsträckning uppmuntrar samarbete och diskussion.

⁶ Skolinspektionens kvalitetsgranskning, 2015:8, Undervisningen i historia, Dnr: 400 - 2013:6837

Utvärderingen visar också att den digitala formen gör det tillgängligt för lärare och elever att använda det utifrån egna förutsättningar samt för lärarna att anpassa efter elevers individuella förmåga. Materialet lanserades på myndighetens webbplats i oktober 2017 och har bara under oktober–december haft 15 400 besökare och närmare 36 500 sidvisningar på de sidor som riktar sig till elever.

Filmer om vardagsrasism

Under 2017 har sex korta filmer producerats, som väcker frågor om rasism. Filmerna ska användas i utbildningssatsningar men även andra sammanhang. Filmerna visar hur fördomar kan påverka oss i olika situationer, hur stereotypa föreställningar uttrycks i vardagen och vilka konsekvenser det får för den som är utsatt. Filmerna bygger på verkliga händelser. Rasism är ett mångfacetterat begrepp och filmerna är tänkta att kunna fördjupa förståelsen för att det finns olika former av rasism, samt öka förmågan att förstå vad det leder till på ett individuellt plan. Till varje film finns samtalsövningar att använda för vidare diskussion. Frågor som kan väckas i hos den som ser filmen är ”Hur hade jag agerat i samma situation” och tittaren ska ges möjlighet att reflektera över vilka omständigheter som påverkar situationen. Filmerna finns tillgängliga på Forum för levande historias webbplats sedan början av 2018.

9. Lärande och bonuseffekter

Framgångsfaktorer, lärande och utmaningar

Samverkan med andra aktörer har varit en mycket viktig del för att kunna utforma aktiviteter på vetenskaplig grund, exempelvis genom samverkan med lärosäten och enskilda forskare. Samverkan med myndigheter och organisationer i civila samhället, nationella och lokala, har också varit en del av framgångsfaktorerna genom att det möjliggjort för Forum för levande historia att erbjuda ett brett stöd utifrån målgruppernas behov, t.ex. vid seminarier och konferenser.

Under uppdragsperioden har Forum för levande historia haft nära samverkan med Skolverket. Det har varit en lärorik process där myndigheterna utifrån sina olika uppdrag har kunnat komplettera varandra. Forum för levande historia har i detta sammanhang arbetat med en bredare målgrupp än tidigare, genom att en ”hela-skolan-ansats” har präglat de aktiviteter som skett i samverkan med Skolverket (kurser på lärosäten och konferensserierna). Aktiviteterna har också syftat till att ge effekter på både individ- och verksamhetsnivå vilket är nya erfarenheter för myndigheten. Att båda myndigheterna varit synliga tillsammans som arrangörer av konferenser och kurser inom arbetet mot rasism, med god spridning runt om i landet, är en styrka för båda myndigheterna.

En lärdom och en utmaning på området är att skolans personal önskar konkreta verktyg och ibland snabba lösningar på mycket komplexa frågor. Det finns inga universallösningar när det gäller rasism och intolerans, utan varje förskola och skola behöver starta med analys av sin egen verksamhet, kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet, för att förstå hur det kommer till uttryck och var utmaningarna finns i det aktuella fallet. Därefter kan det gemensamma arbetet starta för att hitta lämpliga lösningar. Där blir kunskapen om en palett av verktyg viktig för att kunna möta de utmaningar som identifierats.

En annan lärdom och utmaning i det här uppdraget, är att det främst förefaller vara verksamheter och individer som redan har god kunskap inom området och vill arbeta med frågorna, som tar del av insatserna. Det framgår exempelvis i uppdragsutbildningarna vid lärosätena. Att nå verksamheter som inte ser behoven, eller inte har möjlighet att låta personal avsätta tid för insatserna, kan kräva andra typer av insatser.

Framtida behov av liknande insatser

Forum för levande historia får återkommande signaler på att det finns behov av stöd och kompetensutveckling för skolans personal när det gäller dessa frågor. Det har bland annat visat sig i utvärderingar av de regionala konferenserna som genomförts runt om i landet, utvärderingar av kurser som ges vid 10 lärosätena, samt förfrågningar om hjälp som kommer direkt till myndigheten via mejl och telefon. Det efterfrågas delvis kunskapspåfyllnad om rasism, vad det är och hur rasism på olika sätt kan komma till uttryck i skolans verksamhet. Framförallt finns det önskemål om mer verktyg, metoder och goda exempel för att arbeta med att motverka rasism och intolerans. Det finns behov av kompetensutveckling både på individuell nivå kopplat till undervisningen (svåra ämnen att arbeta med eller knepiga situationer som uppstår tillsammans med eleverna). Men det handlar också om både förståelsen och arbetssätten för att tillsammans i hela kollegiet (hela-skolan-ansats) se hur rasism tar sig uttryck i den egna verksamheten, och hitta gemensamma sätt att motverka det. Här finns det fortsatta behov av stöd för förändringsarbeten på verksamhetsnivå och där rektor och huvudman spelar en viktig roll. Det tycks framförallt finnas behov av stöd som uppfattas mer verksamhetsnära och som kan anpassas efter var verksamheterna är i sin process.

Fortsatt samlat arbete på myndigheten – bonuseffekt och hållbarhet

Forum för levande historia har flera uppdrag inom ramen för regeringens nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Detta arbete har myndigheten samlat i en gemensam satsning på sin webbplats, under rubriken ”Prata rasism”. Syftet är att samla och tillgängliggöra det som produceras och genomförs inom uppdragen för de olika målgrupperna. Genom kunskap och medvetenhet vill Forum för levande historia stärka förmågan att förebygga och motverka rasism. Myndigheten vill inspirera till samtal om rasism i skolan och på jobbet, men också mellan myndigheter och andra samhällsaktörer.

10. Samverkan

I de flesta aktiviteter som genomförts har Forum för levande historia samverkat med andra aktörer så som myndigheter, forskare, organisationer i civila samhället med fler. Samverkan har reglerats i överenskommelser och avtal. Mer information om samverkan framgår kopplat till varje aktivitet i avsnitt 8. *Aktiviteter och måluppfyllelse*.

Samverkan med andra aktörer har varit en mycket viktig del för att kunna utforma aktiviteter på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, samt erbjuda ett brett stöd utifrån målgruppernas behov.

11. Hållbarhet

Den kunskap, erfarenhet och det material som Forum för levande historia har byggt upp under regeringsuppdraget 2015 - 2017 kommer på olika sätt att leva vidare i det fortsatta arbetet inom området. För att successivt införliva arbetet i myndighetens ordinarie verksamhet har Forum för levande historia i en övergångsperiod fått ett förlängt uppdrag⁷. Som exempel på fortsatt verksamhet planeras under 2018 bland annat regionala nätverksträffar för de deltagare som har gått kursen ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskola och skola”. En annan fortsättning på regeringsuppdraget är att lyfta fram det digitala klassrumsmaterialet i olika sammanhang, för att öka dess spridning och användning. En webbfortbildning inom området kommer också att tas fram.

12. Bilagor

Följande bilagor kommer att lämnas tillsammans med slutrapportering av regeringsuppdraget Ku2015/319/KA, till Kulturdepartementet senast den 10 mars 2018.

- Ramkursplan: ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan”
- Slutrapport, Utvärdering av kursen ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskola och skola”
- Förändringsteori för klassrumsmaterialet Källkritik, historiebruk & rasism
- Utvärdering av klassrumsmaterialet Källkritik, historiebruk & rasism
- Ekonomisk redovisning av uppdrag Ku2015/319/KA

⁷ Se MUCFs regleringsbrev Ku2017/02634/DISK (delvis)